

DELAVSKI OBZORNİK

IZHAJA VSAKO DRUGO SOBOTO

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Osojna pot 5/11 (Na Osojnih, Pot na Grad). — Za konzorcij in uredništvo odgovarja Rudolf Rojč, Ljubljana.

Rokopisi se ne vračajo

Ček. rač. 17.080. Naročnina: mesečno Din 2—, četrtletno Din 5—, polletno Din 10— letno Din 20—; za inozemstvo: mesečno Din 4—, letno Din 40—. Tisk J. Blasnika nasl., Univ. tiskarna, litografija in kartonaža d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš

Letnik I.

V Ljubljani, 26. oktobra 1935

Štev. 2

Vojna v Abesiniji

Fašistična vlada v Italiji je pričela vojno v Abesiniji brez napovedi in je s svojimi četami zasedla že nekaj abesinskega ozemlja. Nje na vojska se sedaj pripravlja za nadaljnji pohod v notranjost dežele. Mussolini je pričel to vojno s parolo, da potrebuje italijanski narod ozemlja, kamor se lahko izseljuje in kjer lahko najde kruha, ki ga je doma premalo. Poleg tega poudarja barbarično zaostalost Abesinije, ki zahteva, da ji prinese italijanski fašizem civilizacijo in kulturo.

Društvo narodov v Ženevi je označilo v minulih dneh italijanski fašizem kot napadalec, ki se je postavil izven določb te organizacije, in je sklenilo proti njemu sankcije, ki so obvezne za vse članice in ki se bodo pričele izvajati v prihodnjih tednih in sicer trenutno predvsem na gospodarskem polju.

Časopisi so polni poročil o borbi za ohranitev miru in ves svet se postavlja odkrito na stran mirovne fronte proti povzročiteljem napadalne vojne, kakor jo označuje Društvo narodov v Ženevi.

V ospredju borbe proti abesinski vojni stoji angleški imperij, ki organizira vojaški odpor tako na suhem kakor tudi na morju in v zraku. Angleško brodogradništvo je koncentrirano skoro v celoti v Sredozemskem morju in je tako v stanju, da kontrolira tu ves promet in lahko izvaja popolno blokado Italije z morja. Razumljiva je ta aktivnost Anglije v tem konfliktu, ker gre za njene življenjske interese. Vojna v Abesiniji se vrši ob poti v Indijo, te najvažnejše britanske kolonije in najvažnejše morske poti skozi Suez in Rdeče morje. Abesinija meji ob Sudan, kjer je centrum angleških bombažnih plantaž, ki so jih ustvarili v zadnjem desetletju, in v Abesiniji izvira Nil, ki namaka Egipt. Na kocki so tedaj življenjski interesi britanskega imperija, vsled tega ta velika aktivnost v angleški politiki ob izbruhu vojne. Angleški interesi se trenutno krijejo z interesi onih narodov, ki so za ohranitev miru. Angleži tedaj zasledujejo politiko sankcij predvsem vsled svojih lastnih interesov, vsled česar mobilizirajo vso svojo vojno silo.

Na drugi strani je nastopil odločno za ohranitev miru Litvinov, kot predstavnik socialistične države, ki odklanja vojno kot sredstvo reševanja gospodarskih in političnih vprašanj in ki nasprotuje tudi kolonialni politiki imperijalističnih držav. Zadnja poročila pravijo, da sta Belgija in Sovjetska Unija že pričeli izvajati sankcije proti Italiji v smislu sklepa Društva narodov.

Francija skuša igrati posredovalno vlogo med Italijo in Društvom narodov. Laval je pričel pred meseci prijateljsko politiko napram Italiji in se čuti vezanega na prijateljsko pogodbo, ki jo je sklenil z njo. Na drugi strani pa francoska vnanja politika ne zaupa Angliji, da bo ta v vsakem primeru nastopala za politiko sankcij proti napadalcu, kakor je to sedaj primer, ko gre za Abesinijo. Nezaupanje je nastalo radi tega predvsem, ker je Anglija letos za hrbtno Francije in ostalih članic Društva narodov sklenila pomorski sporazum s Hitlerjem glede oborožitve na morju in postavila tako vse pred izvršeno dejstvo. Ta sporazum pomeni v svojem bistvu prelom versajske pogodbe in odobritve nemškega oboroževanja. Francija namreč ne zaupa Angliji spričo te okolnosti in tega postopanja, da bo ona aktivno in energično sodelovala na politiki sankcij, če bi se v bodočnosti zgodilo, da bi bila Francija napadena od Nemčije. V onem primeru namreč ne bodo v taki meri prizadeti bitni angleški interesi, kakor je to sedaj v abesinskem konfliktu. Politika angleškega imperija je bila namreč vedno le politika lastnih angleških interesov. Angleška politika se je izpostavljala za druge splošne interese vedno le toliko, kolikor so bili prizadeti njeni lastni interesi.

Kakor pa sedaj Laval v svoji politiki lavira med politiko Društva narodov in stremljenjem, da doseže sporazum med interesi Anglije, Francije in Italije, tako mu na drugi strani pripravlja padec ljudska fronta, ki stoji odločno na stališču ohranitve miru in politike sankcij proti vsakemu napadalcu.

Dolgo Laval ne bo mogel več igrati posredovalne vloge spričo okolnosti, da se na abesinskem bojišču pripravljajo nova bojna dejanja in da Društvo narodov vedno bolj pritiska skupno z Anglijo, da se izvaja politika sankcij. Zadnja poročila iz Ženeve se pečajo tudi z Avstrijo, Madžarsko in Albanijo, ki so odklonile politiko sankcij, češ da so zaveznice Italije. Toda v Ženevi stoji na stališču, da se imajo sankcije uporabiti tudi proti onim državam, ki bi se jih branile izvajati. Vsled takega stališča bi seveda prišle te države v obupen položaj.

Pravkar smo po beograjski »Politiki« izvedeli, da sta se Mala antanta in Balkanski sporazum (Češka, Jugoslavija, Rumunija, Grška in Turčija) pridružili sankcijam št. 1. (prepoved izvoza orožja, municije in vojnega materiala za Italijo in dovoljenje tega izvoza za Abesinijo) in št. 2. (finančne sank-

cije) Društva narodov. Delavski razred pozdravlja ta korak in zahteva, da Zveza narodov ne bo sa-

mo krpa papirja, temveč da se njeni sklepi dosledno izvajajo.

Notranjepolitični pregled

V ospredju dogodkov poslednjih dni stoji govor predsednika vlade, ki ga je imel v parlamentarnem klubu in volitve novega predsedstva v Narodni skupščini, ki so jo ustvarile petomajske volitve.

V navedenem govoru je predvsem važen notranjepolitični del, zlasti oni, ki poudarja, da bodo dovoljene samo nacionalne stranke.

Današnja vlada se je ob svojem nastopu predstavila ljudstvu in izvenparlamentarni opoziciji kot likvidatorica dosedanjih režimov, ki so ukiniteli vse ljudske svoboščine, vsako javno kritiko in odpravile vse politične stranke. V tem pogledu zlasti minister Krek Miha na mnogoštevilnih shodih po Sloveniji poudarja, da hoče današnja vlada prinesiti svobodo. Sedanja vlada je zlasti ob nastopu povdarjala, da bo ena njenih prvih skrbi, da izda nove zakone glede združevanja, zborovanja, tiska in nov volilni zakon. Spričo teh obljub se je postavila izvenparlamentarna opozicija napram vladi v pozicijo čakanja ali kakor se je izrazil Dragoljub Jovanovič, dala ji je kredit, da pokaže svoje delo.

Do danes ti zakoni še niso izšli niti ni slišati, kakšno vsebino jim hoče dati vlada. Vsekakor pa da politični govor predsednika vlade slutiti, kakšna bo vsebina teh zakonov.

O strokovnih organizacijah

1.) Zgodovina in pomen strokovnega gibanja.

Strokovne organizacije je rodila potreba delavstva, da organizirano kot enota nastopijo proti svojemu delodajalcu. Delavstvo je samo čutilo, da posameznik v modernih obratih brez sodelovanja vsega delavstva ne more doseči nobenega zboljšanja, niti svojega gmotnega položaja, niti drugih življenjskih pogojev.

V Nemčiji, Avstriji, Švici in Rusiji so strokovna gibanja podpirale že obstoječe delavske stranke. Toda tudi čisto meščanske stranke so snovale za delavce svoje strokovne organizacije. Na ta način je razvoj šel tako, da smo imeli še do nedavnega — izključujem seveda države z fašističnimi režimi, ki ne dopuščajo izven-svojih nobene druge — strokovne organizacije, ki so bile pod vplivom socialistov in levičarjev, nadalje kršansko socialne in tudi meščanske. Tak položaj približno je tudi pri nas.

Popolnoma neodvisne delavske strokovne organizacije je imela samo

Izvenparlamentarna opozicija je imela preteklo nedeljo shod v Aleksineu, kjer je Josa Jovanovič proglasil kot glavne točke opozicijskega programa: likvidacijo neenakosti; borbo za politične in državljanske svoboščine; borbo za enakost in enakopravnost državljanov; zajednica in sloga med Srbi in Hrvati in novo notranjo ureditev države, ki se ne sme izvršiti niti brez enega niti brez drugega in niti proti enemu niti proti drugemu, tedaj sporazumno med obema narodoma. Tega shoda se je udeležil kot govornik tudi odposlanec hrvaške opozicije.

Da išče vlada stike z Mačkom, priča zadnji poset dr. Laze Markoviča, enega izmed vodilnih politikov JRZ, ki je imel z njim dolg politični razgovor.

Kakor pa se giblje izvenparlamentarna opozicija, tako išče tudi delavski razred preko svojih predstavnikov medsebojne stike v svrhu ustvaritve akcijske enotnosti. To stremljenje dobiva polagoma konkretne oblike. Vsekakor pa je neobhodno potrebno, da skuša delavstvo po vseh tovarnah in delavnicah ustvariti razpoloženje za ustvaritev enotne delavske stranke in da prične o tem razpravljati in najti primerno organizacijsko obliko za to stremljenje.

Amerika in Anglija, vendar v Angliji so v zadnjem času prišla pod vpliv in v sklop delavske stranke.

V Franciji je položaj podoben kot pri nas. Vendar je v tem letu pod pritiskom vedno naraščajoče krize kapitalizma, ki skuša vsa bremena krize prevaliti na delavstvo, in pred grozečo nevarnostjo fašizma, ki bi delavski razred oropal svojih pravic, delavstvo zahtevalo in je praktično tudi uspelo vzpostaviti enotnost celokupnega strokovnega dela in eno enotno vodstvo.

V vseh kapitalističnih državah se je moralo delavstvo že od početka za pravico organiziranja boriti. To je umevno, ker je delodajalec brzo uvidel, da v tem organiziranju leži nevarnost, ker s priznanjem delavskih pravic bi bili prikrajšani in ogroženi njegovi dobički. Zato v zgodovini strokovnih organizacij do današnjih dni vidimo brezštevilno preganjanje teh delavskih samoobrambenih ustanov kakor tudi njih obrambnih metod: štrajkov, protestov, zborovanj itd.

Iz tujega in domačega sveta . . .

Spremembe vlade na Poljskem. Septembra so imeli na Poljskem volitve v nov parlament, ki jih je vodila vlada ministrskega predsednika Slawka. Tem volitvam je dala vlada značaj plebiscita za novo fašistično ustavo, pa so ljudske množice odgovorile tako, da so ostale doma. Komaj dobrih 20% je glasovalo za vladne kandidate, ker drugih sploh ni bilo.

Delovno, zlasti kmetstvo ljudstvo Poljske živi v strahoviti bedi in je izpostavljeno najbrezobzirnejšemu izkoriščanju. Edina pravica, ki mu je ostala, je, da sme stradati in molčati. Gospodarstvo Poljske se nahaja v zelo resnem stanju in je ta okolnost dala predvsem povod za sedanjo premembo vlade, kateri na čelu stoji Marijan Kosciolkowski, bivši soustanovitelj radikalne agrarne stranke „Wysolnienie“. Ta je imela v programu skoro brezodškodninsko razlastitev veleposestev. Prešel pa je pozneje v vladni tabor sedanjega režima v državi. Vsekakor pa ga smatrajo za pristaša temeljite agrarne reforme in kot zagovornika poseganja države v zasebno organizacijo družbe. V tem pogledu so smatrali nekateri listi, da pomeni sedanja vlada sunek na levo. Poleg tega smatrajo sedanjega predsednika kot iniciatorja sporazuma z Ukrajinci.

Vnanji minister je ostal še nadalje Beck, čigar linija leži v smeri Hitlerjevega fašizma in sodelovanja z njim. Pojavljajo pa se zlasti v armadi nasprotniki sedanje nemške smeri poljske vnanje politike.

Najmočnejši osebi v novem kabinetu sta predsednik vlade in njegov namestnik Kwiatowski, ki ima resor finančnega ministrstva. Nova vlada stoji pred rešitvijo važnih gospodarskih vprašanj. Osebnih uplivi dajo slutiti priprave za spremembo dosedanje linije v politiki, je pa malo verjetno, da prinese nova vlada rešitev perečih vprašanj, ki tišče široke mase delovnega ljudstva mest in vasi.

Žitni načrt v Sovjetski Uniji. Zadnja „Prager Presse“ poroča, da so tako kolektivna gospodarstva kakor tudi posamezni kmetje letos že do 10. t. m. oddali vse žito, kakor je bilo določeno po načrtu. Zgodilo se je to za mesec dni prej kot lani in za dva meseca prej kot leta 1935. To znači konsolidacijo organizacije kolektivnega gospodarstva na deželi in da so premagane začetne težave prvih let.

Kako žive v Nemčiji. V Nemčiji rastejo cene mesu, masti in maslu; poleg tega pa jih ni dobiti v zadostni množini. Ponudba pada stalno. Režim zatrjuje, da je to posledica sabotaže nemškonalnih monarhistično usmerjenih veleposestnikov radi razpusta jeklenih čelad. Dejansko pa je to posledica gospodarske politike režima.

Kakšne so naloge in kakšna vloga strokovnih organizacij v delavskem gibanju? Najprvo: Ali strokovne organizacije popolnoma zadostujejo delavstvu in naj bodo edina oblika delavskega boja, ali pa naj imajo samo določene delne naloge in v kakšnem razmerju naj bodo do delavskih strank?

Ta zapletena vprašanja je v preteklem stoletju obravnaval že Marx. On odklanja čist sindikalizem (to je strujo, ki hoče, da naj bo strokovno gibanje delavstvu vse in naj mu tudi nadomešča politično stranko). Za delavstvo je oboje potrebno: tako strokovne organizacije kakor politična stranka; vsaka od teh gibanj pa ima svoje posebne naloge in cilje ter svojo posebno organizacijo. Da pa naj ena dobi podporo v drugi, je v interesu delavskega razreda in samo po sebi razumljiva stvar. Ker so pa trenutno politična naziranja delavstva še močno različna, interes delavcev pa isti, zboljšati svoj gmoten in socialen položaj, ni tako lahko mogoča enotna delavska stranka, dočim je potreba enotne strokovne organizacije z dolženim minimalnim progra-

V kako težkem položaju se nahaja mesno gospodarstvo, je razvideti iz vladne odredbe, da je dovoljeno sedaj poklati samo 70% lanskih prešičev, dočim je bilo 1. t. m. še dovoljeno poklati 80%. Od poklanega mesa pa sme priti svežega na trg samo 30%, dočim se mora ostalo meso predelati v konzerve. Mesarji ne smejo kupovati mesa pri kmetih, marveč samo na trgih. Ponudba živali pa stalno pada. Dočim so avgusta 1934 prignali na trg še 495.000 prešičev, so jih prignali letos avgusta komaj še 267.000. Te številke se tičejo 48 glavnih živinskih trgov. Kakor pa vlada pomanjkanje pri prešičih, tako se tako pomanjkanje javlja tudi že pri govedih. Stanje živine je padlo pri prešičih za 10%, pri teletih za 19,2% in pri volih za 16,9%. Ta padec povzroča pomanjkanje krme, ki je draga in si je kmet ne more kupiti. Kupčija s krmo je v rokali veleposestnikov, ki v prvi vrsti pridelajo večje količine. V ostalem pa je morala Nemčija vedno uvažati krmo iz inozemstva, ker je doma premalo pridela. Vsled vojne industrije pa ni sredstev za nabavo krme in posledica tega je padec živine.

Poleg tega je režim tudi omejil uvoz surovin za produkcijo margarine, ki ga uživa zlasti proletarijat. Produkcija je padla od 5500 na 4200 vagonov. S tem je hotel režim doseči, da bi se uživalo več masla. To pa je tako drago, da je za delavstvo nedosegljivo. Poleg tega pa vlada že danes veliko pomanjkanje masla, da čakajo nanj gospodinje v vrstah kot je bilo to za časa vojne in da se vrste nemiri radi pomanjkanja masla.

Iz Perzije se je moralo vrniti vseh 150 delavcev, ki so prišli iz Jugoslavije.

V Šahcu je bilo veliko kmetstvo zborovanje za razdolžitev kmetov.

Nemčija se močno oborožuje v Porenju, kjer je največja industrija in blizu je francoska meja.

Štiri dolge vlake municije so poslali iz Francije v Italijo.

Sto letal je naročila Italija v francoskih tvornicah za svojo armado v Abesiniji.

V Guatemali je bilo ustreljenih pet komunistov.

Vse tovarne orožja v Angliji delajo s polno paro. Predvsem bombna letala.

V karnolomu pri Jablanici je bil pri večji nesreči ubit en delavec, več pa težko ranjenih.

V beograjski tvornici „Norma“ raziskuje komisija, ali se v nji razvijajo strupeni plini, ki so nevarni prebivalcem in delavstvu.

V Sovjetski Rusiji bodo izdali vse pomembne pisce iz vseh časov v milijonskih nakladah. Knjig pa ne bodo tiskali zgolj v ruščini, temveč tudi v jezikih drugih narodov v sovjetskih republikah. — Tako poročajo tudi naši meščanski listi.

mom danes vsakemu delavcu jasna kot njegova življenska potreba.

Razcepljene delavske strokovne organizacije so bile delavstvu že davno v škodo. Kajti kot posledico so nujno imele ne samo neuspehe v strokovni borbi, temveč tudi nerazpoložene najširših mas delavstva do organizacij sploh. To neugodno vpliva na moralo delavcev samih in omogča egoistično borbo in igro posameznikov za boljši položaj na račun skupnosti, sodelavcev. V zadnjih letih je število organiziranih delavcev silno padlo, s čimer je moč strokovnih organizacij padla na minimum. Postretni delavni in gospodarski pogoji pa danes nujno silijo delavca k čim močnejši združitvi v obrambo svojih pravic. In kot sredstvo za to o brambo naj bode delavstvu enotna strokovna organizacija na skupnem programu — o katerem bomo govorili prihodnič —, ki naj družijo vse delavstvo brez ozira na politično prepričanje posameznika. Kajti navzlic tem različnim mišljenjem je v vsakem delavcu eno stremjenje: zagotoviti si za svoje delo pravilno plačilo.

V Dardanelah se osredotočuje turška mornarica.

V Turčiji so razkrili veliko zaroto zoper predsednika republike Kemala.

Poizkusa plinskega napada sta bila v soboto, 19. t. m. popoldan in zvečer v Ljubljani.

Za politično in gospodarsko osamosvojitve so v nedeljo, 20. t. m. manifestirale tudi beograjske žene na velikem zborovanju.

Zborovanji za žensko volivno pravico in popolno enakopravnost sta se vršili v nedeljo, 20. oktobra v Ljubljani in v Zagrebu. Dobro obiskano in zelo živahno je bilo zlasti zagrebsko zborovanje. Na ljubljanskem zborovanju je obširno utemeljila zahtevo po ženski enakopravnosti publicistka Angela Vodetova, dočim je Rojnikova iz Celja govorila o delavskih zahtevah za politično in gospodarsko samo-

stojnost žena. Iznesla je vrsto upravičenih zahtev za izvajanje politike, ki bo v prid ljudstvu, za zboljšanje delovnih in življenskih pogojev, za popolno enakopravnost spolov, za uzakonitev splava in za mir, ki je zdaj bolj ko kdaj poprej v nevarnosti. Na zborovanju je bila soglasno sprejeta tale resolucija:

„Združene žene v Sloveniji, zbrane na zborovanju v Ljubljani, dne 20. oktobra 1935, zahtevamo, da se v novi volivni zakon sprejme splošna, enaka, trajna aktivna in pasivna volivna pravica za žene, in sicer za narodno skupščino in za vsa samoupravna zastopstva.“

Skupno borbo žena za svoje pravice je treba podpreti, saj so žene najbolj zapostavljene in izkoriščane. Kdor je za pravico, mora biti v prvi vrsti za žensko enakopravnost, kajti žena je človek in ji gre to, kar vsem ljudem.

Dopisi

JESENICE.

V naši železarni je zmerom dovolj dela. Vodstvo tovarne stremi za čim večjimi dobički. Vse obratne naprave vedno izboljšuje, pri tem pa gleda samo na povišanje produkcije, a kaj malo na delavstvo. Ob modernejših napravah bi morali biti delavci zavarovani pred nesrečami in boleznimi, pa je ravno narobe.

V žični valjarni je vpeljana nova bločna proga. Z njo se je obrat zelo izpopolnil in dvignila se je produkcija. Toda gospodi to ni dovolj! Iz delavcev skušajo iztisniti zadnjo trohico delovne sile. Množe se ne sreče. Ker bločna proga še ni uglašena, tudi produkcija ni popolna. Večkrat so morali delavci med obratovanjem popravljati nedostatke, kar ni ostalo brez posledic. Primerilo se je precej manjših nesreč, a tudi nekaj večjih. Delavca Jelovčana je tekoča valjčica udarila po glavi. Sreča v nesreči, da je ostal živ. Vrata v šaht za mazanje valjčice so bila prava mišja past za tištega, ki je moral tja. Jasno, da ni izostalo brez nesreče. Delavca Delapsta je hudo udarilo na nogo. Najhujše je bil pa v tem obratu ranjen Ivan Mave. Delal je na stari progii. Tu se zanka železo brez vsake varnostne naprave. Mave je dan pred svojo nesrečo opozoril obratnega tehnika na to, da se lahko kaj primeri. Drugi dan ga je 12 mm debelo žareče železo pritisnilo čez noge k ogradju in mu prežgalo meča do kosti. Če bi ga ne rešil njegov brat, bi mu odžgalo noge. Kako bo z njim, se še ne ve. Morda bo popoln invalid.

Značilno je, da se je 1. 1896. pripetila prav tam slična nezgoda delavcu Lasniku. To dokazuje, da po 40 letih ni za delavstvo prav nič boljše, dočim je silno napredovala produktivnost obratov. V martinarni n. pr. delajo s tako intenzivnostjo, da niti žerjavi ne morejo vzdržati pri dviganju in prenašanju. Obratujejo tri peči. Tu se je pa zgodila še hujša nesreča. Raztopljeno železo je škropilo čez ponev in ožgalo delavca Vidmarja. Ker je imel na sebi predpasnik iz jute, niso mogli nesrečnega takoj pogasiti. Dobil je takšne opekline, da je v bolnišnici umrl. Pri tem delu bi morali imeti vsi usnjene predpasnike. Delavci so jih tudi zahtevali, a jim jih obratni ravnatelj ing. Rekar ni dal. Usnje je dražje ko juta! Kaj pa človeška življenja?

NADALJEVANJE STAVKE NA KOLIČEVEM IN NJEN KONEC.

17. septembra so se napotili župani sosednjih vasi in pa g. narodni poslanec za kamniški okraj v Ljubljano h g. banu dr. Natlačenu, da bi ga obvestili o stavki in zaprosili, naj poseže vmes, da bi se stavka čimprej končala v korist obeh nasprotnih si taborov. G. ban jim je obljubil, da se bo zanimal za stvar. Stavka pa je trajala dalje in pogajanja so potekala brez uspeha.

V soboto (5. oktobra) so delavci na prigovarjanje g. Lombarda hoteli pokazati g. Bonaču svojo pripravljenost, da še hočejo vrniti na delo. Izbrali so 12 svojih tovarišev, ki naj bi začeli v ponedeljek pripravljati stroje za ponovno obratovanje. Gosp. Lombardo je dejal delavcem na sestanku, da se ne smejo primerjati z vevškimi delavci, ker so ti vse bolj izvežbani za svoje delo nego oni, in da torej ne smejo zahtevati niti takih mezd niti takih delovnih pogojev kot vevški papirničarji. Na te besede je odgovoril zastopnik vevškega delavstva, ki je odkrito, kot se delavcu spodobi, pribil, da se delavstvo v Vevčah ni borilo takrat, ko si je priborilo kolektivno pogodbo in ostala izboljšanja, samo zase, temveč da se je borilo za vse delavce, da jim ne bo treba začeti vedno iznova. S tem je zavrnil vsak poskus, zanesti med delavske vrste malodušje in razkol, dvignil je njihov pogum in voljo, boriti se še dalje. Tako dela delavec, ki se zaveda, da se ogenj in voda ne dasta pomiriti.

V ponedeljek (7. oktobra) je hotelo onih 12 izbrancev začeti delo pri strojih. Mladi inženjer Bonač, podjetnikov nečak, pa jim ni dovolil delati, češ da ni dobil nikakega obvestila o tem. Ker ni verjetno, da bi se gospodje okoli podjetnika hoteli norčevati iz bednega delavstva, zato ne preostaja za razlago tega pojava nič drugega kot to, da so hoteli na ta način preizkusiti, koliko je delavstvo že pripravljeno za popuščanje.

Istega dne so delavci izgnali iz tovarne lažne dimnikarje, ki so bili le delavci, preoblečeni v dimnikarje, ki naj bi pripravljali stroje za delo.

V torek (8. oktobra) je izšel naš list in naše stvarno in kritično poročilo je povzročilo tolikšen strah, da so se v soboto (12. oktobra) začela pogajanja s polno paro. Trajala so do ponedeljka. G. dr. Golja se je kot zastopnik g. podjetnika in celokupne industrijske zveze tako onemogočil, da sta morala stopiti na njegovo mesto kar dva zastopnika naše do-

mače industrije in trgovine, g. inž. Milan Šuklje in g. dr. Pless. Z združenimi močmi in z izdatno pomočjo zastopnika Delavske zbornice so se končno v ponedeljek (14. oktobra) končala pogajanja s sporazumom med delavstvom in podjetnikom.

Stavka se ni končala s popolnim uspehom, ni se pa končala tudi ne brez uspeha. Kolektivne pogodbe delavstvo ni doseglo; kakšen bo delovni red, bo zaviselo od borbenosti in načelnosti delavcev samih. Ker ni kolektivne pogodbe, zato se je treba za mezde pretepati posebej; 10-odstotno povišanje mezd je manjše od prvotne zahteve, s katero so bile mezde določene za vsako vrsto dela zase. Stavka bo za stavkujoče brez posledic; na delo bodo stopali delavci, kakor se bo širilo obratovanje po pogojih produkcijskega načina. Podjetnik prizna organizacijo in šest obratnih zaupnikov, ki si jih bo izvolilo delavstvo.

Stavka na Količevem je pokazala nazorno, kaj zmore enotno, nerazcepljeno delavstvo, če ima vedno pred seboj jasen končni cilj, do katerega vodijo take prve stopnje, preko katerih mora iti delavstvo, če hoče končno zmago; pokazala pa je tudi, da mora biti taka borba, če hoče biti uspešna, res borba in da ne sme nikdar kreniti s poti načelnosti in nepopustljivosti. Samo v enotnosti delavskega razreda in njegovi nepopustljivi načelnosti je moč in končna zmaga!

Opomba: Naše mirno poročilo o stavki na Količevem je bilo nekemu povod, da se je v „Delavski Pravici“, glasilu JSZ, razburil, češ da razbijamo skupno delavsko fronto, za katero se zavzemamo v svojem uvodniku. Vsakdo, kdor je prebral in premislil naše objektivno poročilo, je lahko spoznal, da ni ost nikjer naperjena ne proti delavstvu ne proti njegovi trenutni organizaciji, temveč le in samo proti podjetniku, ki rajši pusti osem tednov številne družine živeti v strahu za najbednejši obstoj kot pa da bi delavcu povrnil vsaj majhen del tega, kar mu delavec ustvari. Nobene osti ni v našem članku niti proti g. Lombardu, ki bi kot tajnik JSZ moral voditi stavko. Če pa je g. Lombardo storil kako napako, potem bi morala to napako odkriti najprej sama JSZ oziroma tisti njeni ljudje, ki so najbolj podkovani v delavski miselnosti, delavski taktiki in delavskih bojih. Ako smo to delo opravili mesto nje mi, potem tu ni nikakega vzroka za kakršnekoli očitke, kajti za nas velja slej ko prej načelo, da vsakdo, kdor dela, lahko dela napake. Da bi pa delali čim manj napak, je nujno potrebna samokritika. Ta samokritika je pa najboljša takrat, ko delaš, ker bi bila drugače lahko prepozna. Kaj mi pomaga zvoniti po toči.

Zato naša kritika stavke in njene vodstva ni smela in ni mogla imeti namena, jemati ugled komurkoli in najmanj delavski organizaciji; nasprotno, na podlagi te kritike je tako organizacija kakor njeno vodstvo lahko popravila napake in s tem samo pridobila na ugledu. Kar pa se tiče komande nad delavstvom, moramo povedati tovarišem krščanskim delavcem, da te komande ne bo imel nihče razen delavski razred sam: njemu gre komanda in on bo vodil ostale svoje zaveznike med delovnim ljudstvom.

Baš ob tem članku v „Delavski Pravici“ smo prisiljeni kritizirati še neko stvar. Ta odgovor na naš takozvani „napad“ je proti nam oster in borben; kdor ga je pisal, ni izbiral in tehtal besedi in izrazov; kljub temu, da ve, da smo delavski borci, nas tepta v prah in nam preti, da nas bo uničil. V poročilu o končani stavki na Količevem pa so ubrane čisto druge strune. Za g. podjetnika ni nobene ostre besede; njegovim zastopnikom je celo treba dati pohvalo zaradi objektivnosti, za katero vemo vsi prav dobro, da je danes nemogoča.

Tovariši krščanski delavci! Dve liniji sta: ali za delavski razred in proti podjetnikom, ali pa za podjetnike in proti delavskemu razredu; tretje linije ni! Mi se gibljemo dosledno po prvi liniji in za vsako enotnost in za vsako skupno delavsko fronto nam je to edini pogoj. Kdor tega pogoja ne priznava ali pa ga priznava samo na jeziku, ta razbija enotnost delavskega razreda, ta razbija skupno delavsko fronto.

S tem je za nas prijateljski pomenek o stavki na Količevem končan. Nepotrebno se nam zdi, razgovarjati se o stvareh, ki smo jih obdelali o pravem času, sedaj, ko je vse za nami. Če bi se kdo hotel pripraviti danes o tem, ali je bilo ono razkladanje vagonov tako važno, kakor smo dejali mi, ali manj važno, kakor so mislili morda drugi, tedaj odgovarjamo: praksa je potrdila naše predvidevanje, da se bo stavka zavlekla, če bodo delavci pustili raztovoriti vagone; naše trditve, da bi se stavka končala preje, če bi delavstvo vagonov ne dovolilo raztovoriti, praksa ni mogla potrditi, ker tega nismo mogli preizkusiti; zato bi bilo vsako teoretično prerekanje o tem čista sholastika.

ŠOŠTANJ

Iz borbe, ki smo jo imeli šoštanjski usnjariji za obrambo svojih skromnih pravic, smo se marsikaj naučili, predvsem to, da morajo delavsko gibanje voditi delavci sami. Delavstvo naj nikdar ne dopusti, da bi kak tajnik ali komoraš v njegovem imenu podpisal kak sklep, preden ga delavstvo odobri.

Kakor povsod, so se tudi nam od leta 1929. mezde reducirale dvakrat. Pri prvi redukciji smo bili prizadeti samo delavci, reduciralo se nam je od 5. do 20%. Pri drugi redukciji delavstva zopet 5 do 20%, uradništvu 10%. O kakem izvajanju obrtnega zakona in zakona o zaščiti delavstva, od leta 1925. ni bilo niti govora, sploh je tovarnar najbrž že mislil, da v naši državi socialni zakoni ne obstojajo več.

Ko je delavstvo videlo, da brez organiziranega nastopa ne bo moglo braniti svojih skromnih pravic, se je kompaktno organiziralo v Splošni strokovni zvezi Jugoslavije. Meseca junija t. l. smo predložili podjetniku zahtevo za sklenitev kolektivne pogodbe, kar pa je podjetnik kratkoma odklonil, z izgovorom, da itak dobro plača.

Dne 6. julija t. l. sta se zglasila pri podjetju tajnik Splošne strok. zveze Jug. Jakomin in zastopnik Del. zbornice Golmajer, da podjetnika pripravita na pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe. Tudi tokrat podjetnik ni hotel ničesar slišati o zahtevah delavstva, nakar je delavstvo

dne 7. julija stopilo kompaktno v stavko.

Po tridnevni stavki se je dosegel s podjetnikom sporazum, ki je bil za delavstvo samo na videz mali uspeh, za podjetnika pa pridobitev na času, da se za poznejša pogajanja, ki so se vršila 15. avgusta, dobro pripravi. In kakor smo že omenili, se je podjetnik za pogajanje dobro pripravil in je to tudi sam priznal, češ, če se vi (delavstvo) pripravljate, smo se tudi mi. Kako se je podjetnik za ta pogajanja pripravil, to ve dobro vse zaposleno delavstvo v tem podjetju. In uspeh pogajanj? Dosegli smo samo družinske doklade, in sicer: do 2 otrok 30 para na uro, od 3 do 5 otrok 50 para na uro, od 6 otrok naprej 0.70 para na uro, in da bo podjetnik izvajal določbe obrtnega zakona in zakona o zaščiti delavstva; to je vse.

Žal je strokovni list „Delavec“ od 15. septembra, št. 14. v poročilu Splošne strok. zveze Jugoslavije o uspehu teh pogajanj naslikal položaj tako, da bi kak naivnež res mislil, da je pri nas sedaj pravi raj. Na koncu poročila — ki niti ne omenja plač v tej tovarni — pravi: „Delavstvo drugih usnjarskih industrij mora stremiti, da se tudi v njihovih podjetjih uredi službeno razmerje s kolektivnimi pogodbami, zlasti pa, da se dvignejo plače na višino kakor so v tovarni Woschnagg, da se onemogoči umazana konkurenca na račun delavskih plač.“

Naše plače so sledeče: Delavci navadni, začetniki, Din 3.— na uro, po enoletnem zaposlenju Din 3.50 na uro in ta plača se ne zviša več. Mladoletni delavci Din 2.70 na uro. Kvalificirani delavci Din 4.— na uro, kovinarji Din 4.50 na uro. Ženske Din 2.50 do 2.70 na uro. In če dodamo zgorajšnji priboljšek — katerega so deležni samo oženjeni delavci — si lahko vsak sam zračuna, kako sijajne plače imamo.

Pa če sedaj hoče ostalo delavstvo usnjarskih industrij boriti se za iste plače kakor jih imamo mi šoštanjski usnjariji, si bodo morali usnjariji v Mariboru, Ptujju itd. dati svoje plače reducirati, da bodo enake višine kakor so v tovarni Woschnagg, kajti nam je dobro znano, kakšne so plače v drugih usnjarskih industrijah, saj nam je to Jakomin sam povedal.

Delavstvo pa si je pri tem mezd-nem gibanju pridobilo novih izkušenj in si je še trdneje oklenilo svoje organizacije, v kateri hoče vnaprej samo odločati za svoje pravice.

Zahtevamo pa, da se začne z akcijo za organiziranje vseh tistih delavcev, ki še niso organizirani. Nadalje zahtevamo, da se začne z akcijo za združitev vseh delavskih strokovnih organizacij.

ZAGORJE OB SAVI.

Prejeli smo sledeči dopis:

Gotovo bo zanimalo širšo delavsko javnost, kako se godi nam rudarjem v revirjih. Naročil za premog imamo vedno manj, a zato imamo vedno več priganjačev, ki vedno kriče nad ubogo delavsko paro: storitev, storitev! Nikoli ne napolniš zadosti premoga, nikoli ne napolniš zadosti vozičkov, kljub temu, da se je produkcija na posameznega delavca potom racionalizacije dvignila v povojni dobi za 30% in to na ših. Kljub temu se najde priganjač, ki pita izmučene in izstradane rudarje z lenuhi. V kotredeškem obratu smo

dobili novopečenega paznika, prinesla ga je balkanska burja. Temu človeku se zdi, da rudarji še niso zadosti pridni. Venomer zahteva od rudarjev premoga: „Daj, daj! Teraj, bacaj i šuti!“ Taka je torej situacija v revirjih: na eni strani ogromna brezposelnost in beda, na drugi brezmejno priganjaštvo za večji profit kapitala.

V kotredeškem obratu imamo moderno kopalnico za rudarje, ki pa je zaradi štedljivosti bolj pripravna za mesarsko hladilnico kakor za umivanje rudarjev. Ko pride rudar iz jame ves premočen od znoja, mora — hočeš ali nočeš — v mrzlo vodo. Ko pa prideš na delo, imaš vso delavno obleko mokro in mrzlo, ker ni zakurjeno. Zato ni čuda, da med rudarji tako strahovito gospodari revma. Po sejah in po občnih zborih Bratovske skladnice se pa vedno naroča: ščitite skladnico, ščitite njene blagajne, ker so vse pasivne, pazite na simulante itd.

Da si odpomoremo iz teh obupanih razmer, se moramo združiti, organizirati, kajti le tako bomo res močni. Razcepljeni in nesložni ne pomenimo nič. Izboljšati moramo delovne pogoje, onemogočiti staro-veško priganjaštvo. Skrbeti moramo tudi za tiste stvari, ki se ne vidijo na prvi pogled tako koristne kakor je izboljšana plača. To so v prvi vrsti varnostne in zdravstvene naprave. Kopalnica, v kateri se prehladiš, mora biti čim prej izboljšana, drugače je samo rezervoar za najrazličnejše bolezni. Mi se v jamah dovolj izmučimo. Čeprav imamo akord, dobivamo ukaze od raznih inženjerjev, ki se smatrajo za cvet slovenske inteligence, naj nakopljemo toliko in toliko premoga, napolnimo toliko in toliko vozičkov. Kajti drugače več, kaj te čaka: široka cesta brezposelnih!

KAMNIK.

V bližini našega mesta je več tovarnen: kovinska „Titan“, za polišstvo „Remec-co Duplica“, lesna industrija „Kamniška korporacija“, smodnišnica in tovarna za koalin „Črna“.

V „Titanu“ so vpeljali navado, da odpuščajo delavce pod pretvezo, da ni dela in jih nato čez čas sprejemajo nazaj za manjšo mezdo.

Pri „Remcu“ so večni spori delavstva s svojim šefom. Tu so bile skrajno mizerne mezde, tudi izpod en dinar na uro. Znano je, da so delavci morali puščati svoj zaslužek v takozvanem „hranilnem skladu“ pri podjetju. Ko je tovarna napovedala konkurz, so se za vse obrisali pod nosom, nekateri celo za krvavo prigrane tisočake (celo do Din 20.000 in še več).

V Barutani (smodnišnici) delajo večinoma sinovi in hčere malih kmetov. V kolikor so morda za spoznanje boljše razmere tega delavstva, je to zato, ker niso navezani zgolj na tovarniški zaslužek. Vendar to ni mnogo, kajti če imaš rep ali dva živine in nekaj krompirja, še nisi gospod. Razen v tovarni garaš še doma, pozna se pa kaj malo.

Okrog 100 lesnih delavcev je zaposlenih pri „Mestni korporaciji“. Zaslužek je tu skrajno mizeren, a še ta se neredno izplačuje. Pred kratkim je podjetje še dolgovalo za eno leto in še več na mezdah. Sedaj, ko je v tej industriji novo vodstvo, kažejo v izplačevanju mezd več raz-

umevanja, dočim je delavstvo udarjeno s tem, da se poskuša prav z mezdami pokriti napravljeni dolg. Torej z dežja pod kap! Prej delavstvo ni prejelo mezd, zdaj naj pa še plačuje dolg za gospodo. Vse na naš račun! Mezde so že tako prenizke, zdaj naj bodo pa še nižje!

V „rudniku za kredo“, v tovarni „Koalin“ v Črni pri Kamniku se pa menda kar norčujejo iz socialno-zaraditnih zakonov. Delovni čas je 12 ur. Dasi je delavstvo zaposleno po dnevi in ponoči ter tudi v nedeljah in praznikih, ne dobi nikdar plačanih zakonitih 50% za nadure. Najbolj je pa treba podčrtati, da so ponoči zaposlene tudi delavke, kar je v Sloveniji zelo redko.

Neko nedeljo me je zanesla pot mimo tega „rudnika za kredo“. Na cesti doidem kakih 19 let staro dekle. Sprva sem mislil, da je pijano. Bila je vsa blatna in hodila je kakor hodi skrokan ali docela izčrpan človek. Ona je bila zmučena, izčrpana.

„Od kod tako zgodaj?“ jo vprašam.

„Z dela.“

Začudil sem se.

„Saj je danes vendar nedelja. In šele pol sedmih je ura.“

„Sinoči od šestih pa danes do šestih je dvanaest ur,“ odgovori trpk.

„Punca, ženske vendar ne smejo delati ponoči in to celo dvanaest ur. A še pri rudniku.“

„Če hočem živeti, moram. Slabo je. V dvanaestih urah zaslužim komaj dva kovača.“

„Ali veš, da moraš za vse ure, ki jih narediš čez osem ur, dobiti polovico več?“

„Tako?“ se zavzame. „Tega ne vem. Saj se kar kregajo, če bi manj delale ko dvanaest ur. Že itak nič ne zaslužimo.“

„Ali čitaš kakšne časopise?“

„Seveda! Domoljub. Kadar grem pa v Kamnik, pa kupim „Slovenca“.“

„Ali kaj bereš, kako se vam godi, kakšne pravice vam gredo po zakonu?“

„Tega pa ni notri,“ odvrne in leze proti domu.

Tako je pri nas ...

Še se bomo oglasili in mogoče bolj podrobno.

IZ TRŽIČA.

V našem kraju je več velikih in malih podjetij. Prevladujejo čevljarški in tekstilni obrati. V tukajšnji tekstilni tovarni se vršijo pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe. Delavstvo je sicer organizirano v treh strokovnih organizacijah, toda pogajanja se vodijo skupno. Sodeluje tudi zastopstvo Delavske zbornice. Organizacije pa predstavljajo zastopniki central v Ljubljani. Pogajanja so se vršila že večkrat. O teh pogajanjih so ti zastopniki poročali na javnem shodu 6. oktobra. Tega shoda se je udeležilo vse tekstilno delavstvo. Vendar je zelo žalostno, da na shodu ni govoril noben tukajšnji delavec.

Pogajanja za prepotrebno pogodbo ne kažejo na kak uspeh. S strani podjetja se pogaja advokat. Podjetje ne priznava nobene organizacije in ne more skleniti nikake kolektivne pogodbe. To vse kaže, da bo treba še veliko dela med delavstvom za dvig poguma in odločnosti. Našo usodo ne smemo prepustiti milosti gospodov delodajalcev in tudi ne zgolj raznim zastopnikom organizacijskih central. Naj je n. pr. kak tajnik ali kdo drugi

iz Ljubljane še tako odločen, pošten, iskren delavski borec, ne more nič trajnega doseči, če nima za seboj strnjene, odločnega delavstva. Kajti tajnik je samo predstavnik delavstva kakor je n. pr. odvetnik ali ravnatelj predstavnik podjetja. Dogodi se pa tudi, da ni vsak zastopnik res zastopnik delavstva in delavskih koristi. To pač pokaže njegovo delo, ki se ponavadi prepozno razkrije, ali je bilo koristno ali škodljivo.

Končno je pa treba vsepovsod v življenju vsak uspeh, vsako pridobitev varovati. Če je kolektivna pogodba dobra, nam še nič ne koristi, če je samo podpisana. Mora se tudi izvajati. To se pa zgodi tedaj, če zavedno delavstvo skrbi za izvajanje, če ima dobre zaupnike in je samo dovolj zrelo za obrambo svojih pravic. Tržiško delavstvo je pa premalo odločno in tudi zaupniki bi bili lahko boljši. Vendar s tem ni rečeno, da bi tržiški delavci ne smeli priti do kolektivnih pogodb in boljših mezd. Narobe! Za vse to se je treba boriti. Zastonj nihče ničesar ne da.

Tržič je star industrijski kraj, zato je kar sramotno, da smo brez kolektivnih pogodb itd.

Več prihodnjic.

LJUBLJANA.

Eifler-tovarna pliša, Dunajska cesta.

V sezoni zaposluje naša tovarna okrog 80 delavcev in nameščencev. V nesezoni, od januarja do aprila pa samo 50. Delavk je približno 55. Delavci prihajajo večinoma iz ljubljanske okolice, Dobrunj, Črnuč, Št. Vida. Skoro polovica od njih so sinovi in hčere bajtarjev.

Samo 20% delavcev je organiziranih v strokovni organizaciji, in sicer marksistični. Pred petimi leti, ko se je ustanovila organizacija, je bilo delavstvo organizirano skoro 100%. Izvoljeni so bili tudi obratni zaupniki, od katerih so nekateri že odšli iz obrata. Drugi pa so z izgubo članstva izgubili tudi svoje funkcije. Zahteva organizacije je prvotno bila: 8-urni delavnik in plačane nadure. V delavstvu pa organizacija ni znala vzbuditi pravega zanimanja in je počasi zaspala.

Zakaj v našem obratu organizacija ni uspela? Polovica delavstva dela na akord, in sicer tista polovica, ki je stalno zaposlena. S čakanjem na material in popravo strojev, pripravo materiala na stroje delavec izgubi neredko celo dopoldne ali ves dan. Delo traja od 5.—9. ure zvečer. Nekaj delavcev vztraja ves dan. Posledica napornega akorda je tuberkuloza, ki razsaja med delavci te tovarne. Za 14 uren akord zaslužiš približno 40—50 Din.

Sezonske delavke so večinoma zaposlene ob urnem delu. Najvišja mzda je 2.50 Din.

Higijenske razmere v tovarni so neznosne. Za čiščenje tovarne porabi podjetje tedensko 3 ure časa, in to medtem ko delavci delamo. Poleti vlada v obratu neznosna vročina, ventilacije ni, pozimi trpimo neznosen mraz, ker sploh ni kurjave. Posledice so poleti omedlevanje, pozimi boleznin in radi premraženih rok slabši zaslužek.

Delavstvo danes kaže le malo odpora. Tej neaktivnosti je kriv v veliki meri akord, ki ima razmeroma velike možnosti zaslužka, v katerih stopajo v ozadje slabi delovni pogoji. Delavci pri tem ne pomislijo,

da s tem, da sami sebe priganjajo, ubijajo sami sebe. Delovna sila lahko opravi v normalni življenjski dobi določeno delo, določeno število gibov, določeno množino napora. Če se to podvoji, se življenjska doba skrajša, delavec prej postane nesposoben za delo, shira in umre od prerane onemoglosti, kolikor ga že poprej ne pobere jetika. Dolžnost vsakega delavca pa je, da varuje svoje zdravje in zdravje svoje družine, da čuva moč in življenjsko sposobnost svojega razreda. Akordni sistem je sistem priganjanja, ki se ga delavec sam včasih niti ne zaveda. Postavka od kosa se navadno določa po tem, koliko napravi najspodobnejši na dan, kadar pa se vsi z velikim naporom privadijo hitre delati in dobijo na dan skupno več kakor drugod delavci od ure, podjetnik normalno zniža akordno postavko, čeprav potrošijo delavci več življenjske sile.

Delavec navadno misli, da je dobil s plačanjem kosa vse plačano. Toda temu ni tako, kajti v kosu je izdelal tudi dobiček, ki ostane podjetniku. Zato sme na račun tega dobička zahtevati povišanje akordne postavke.

Delavci v tovarni bi se morali boriti za povišanje akordnih postavk, tako da bodo zaslužili pri osemurnem delu toliko, kolikor delavci na uro v drugih obratih pri relativno dobrih mezdah povprečno zaslužijo pri osemurnem delavniku; boriti bi se morali za to, da se izguba časa pri čiščenju in pripravljanju plača; dalje da se sploh odpravi akord, da se mezde nadur povišajo za 50%, da se poleti uvede zračenje, da se pozimi preskrbi prostoru primerna peč. To so naloge, ki jih življenje samo zahteva od delavstva in da bo to moglo doseči, se bo moralo strokovno organizirati.

Dopisnikom „Delavskega obzornika“!

Želimo si čim več dopisnikov iz čim bolj različnih krajev Slovenije. Ker pa ne ustreza vsak dopis pogojem in ciljem našega lista, zato bo urednik za dopise skušal voditi nekakšno šolo, v kateri bo dajal navodila, kaj in kako mu je treba sporočiti. V splošnem opozarjamo že danes na naslednje:

1.) O b l i k a:

a) Dopisnik naj se podpiše s celim naslovom, da se bo urednik lahko obrnil nanj, kadar bo potreboval kako posebno sporočilo iz njegovega kraja; drugače ima urednik opravka samo s sencami, ne pa z živimi ljudmi;

b) pisati je treba samo na eno stran, čitljivo s črnilom in s prostorom med vrstami za morebitne popravke. Tako ni treba dopisa prepisovati, iskati nadaljevanja in stavec ima lažje delo.

2.) V s e b i n a:

a) Preveč jih piše o isti stvari; dopisniki v istem kraju ali v istem obratu naj se združijo in naj skupno napišejo dopis, potem ko so ga z vseh strani dobro prediskutirali. Dopisi naj ne bodo napisani tajvendan, temveč z največjo skrbnostjo in vestnostjo.

b) Pišite predvsem o stvareh, ki zanimajo delavce vsega okraja in vsega obrata, ne pa malega odstotka onih, ki so organizirani v določeni organizaciji.

c) Vsak dogodek ima svoje jedro, središče, okoli katerega se vse vrti; to središče je treba jasno izklesati, tako da vsak bravec takoj ve, za kaj gre.

d) V dopisih se ponavadi preveč ponavljajo ene in iste besede o koritih, stolčkih, izdajalcih itd. in jadicovanja o delavskih suznjih itd.; ti očitki in vzdihovanja malo povedo, še manj dosežejo in uho se jih počasi navadi kakor vol korobača. Dopisnik naj rajši opiše in navede s a m a d e j s t v a, iz katerih bo vsakdo takoj sam videl, kaj je kdo.

e) Ni treba pisati preveč splošno, potrebni so nam podrobni podatki; ni pa treba pasti v drugo skrajnost, da pišeš o malenkostih, ki so važne za tvoj kraj, za druge pa nimajo takega pomena; ni dovolj, da pišeš: slabo živimo; povej, kako slabo živiš; povej koliko zaslužiš, kolikšne imaš izdatke, kakšno je delo, priganjanje, kakšne so stanovanjske in higijenske razmere itd. Ni dovolj, da pišeš, morala propada; povej, kako in zakaj.

f) Večina dopisnikov vidi samo enega sovražnika, navadno je ta reformist, »črni«¹ itd., pri tem pa pozablja na glavnega nasprotnika. Prav tako vidi dopisniki navadno samo enega prijatelja in še tega v tako splošni obliki, da mu tak prijatelj v neposrednem boju pač ne bo mogel pomagati. Pravi delavski dopisnik mora videti vse plati, vse sloje ljudstva, proučiti jih mora, kako so razcepljeni v dele, ki so lahko delavskemu razredu koristni, ki so lahko v vsakdanjem boju njegovi zavezniki, njegova rezerva, in v dele, ki so mu načelni nasprotniki. Odkriti mora vsako bolešno točko pri kateremkoli delu ljudstva in jo oceniti s svojega stališča, ali se da izkoristiti v boju delavskega razreda ali ne. Le na ta način je mogoče voditi res delavsko politiko.

To so glavne, splošne opombe, ki jih je zapisal danes urednik. Ko bo treba, bo pa pokazal še kako važno točko, ki jo bo potrebno izpolniti. Delavski dopisniki! Lotite se dela s pogumom in vztrajnostjo in ne odnehajte poprej, dokler ne bodo premagane vse ovire. Kolikor dopisnik sam ne bo zmož upoštevati vseh teh točk, mu bo po možnosti radevolje pomagal urednik.

Poverjenikom „Delavskega obzornika“!

Čim bolj se potrudite za razpečavanje našega lista, pridobivajte razpečevalce po vseh krajih in obratih. Upravi takoj in točno poročajte, koliko izvodov lista naj Vam pošlje. Sporočajte naslove naročnikov! Takoj in točno obračunavajte zbrani denar! S tem omogočite redno izdajanje lista. Pošiljajte točne in jasne obračune, da ne bo pri dostavljanju lista pomoč. Vsako nerednost sporočite takoj upravi.

Vsem darovalcem za naš tiskovni sklad: hvala!

Delajte za list z vsemi silami, da postane tednik!

Delavsko-kmečki koledar izide v Zagrebu. Bo zelo obširen in poceni (Din 10). Sodelujejo napredni znanstveniki, književniki in publicisti iz vse države, od njih precej Slovencev. Ker bo koledar tiskan v tolikih izvodih, kolikor bo naročil, ga takoj naročite. Naročila sprejema do konca oktobra: Uprava „Pregleda“, Zagreb, Meduličeva ul. 22.